

Korkutname

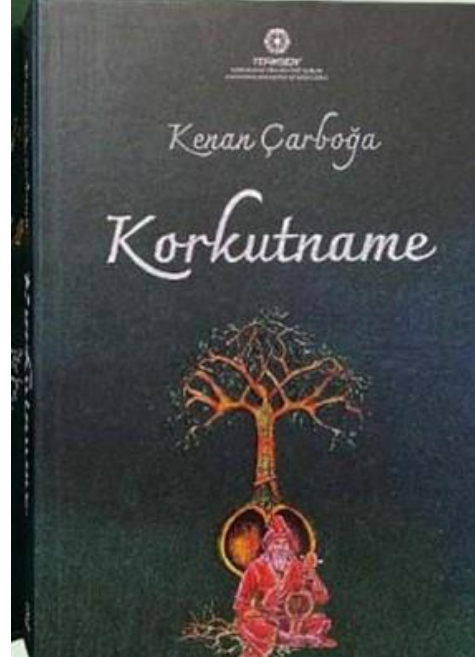
Çarboğa K. (2021), Korkutname, Türksoy, 647 syf.

Hatice KARAKAYA¹

Geçmiş, tarih.
Gelecek, sır.
Gün, armağandır.

Mitler, efsaneler ve destanlar bir milletin bağrından kopmuş, milleti temsil eden güzide parçalardır. Ait olduğu toplumun dünya görüşü hakkında bilgi sahibi olunabildiği gibi tarihleri hakkında da birtakım bilgilere ulaşılmaktadır. Mitoloji (Mit Bilimi) milletlerin hafızası, destanlar ise masallaşmış tarihleridir. Her milletin varoluş mücadelesi, kurtuluşu, göçleri gibi sancılı süreçleri olurken bazen de çoşkularını yansıtan destansı kahramanlık ve zaferini de içeren tecrübeleri olmuştur. Bunların efsaneleşmesi ve destana dönüşmesi için uzun bir zamana ihtiyaç vardır.

Bahaeddin Ögel'e göre (Akt. Bayram, 2016, s. 43) *Türk Mitolojisi, Türk Milliyet Şuuru' nun bir aynası gibidir. Aynı zamanda Mitoloji bir milletin fikir ve düşünce tarihidir. Bir milletin meydana gelmesi için binlerce yıl ister.* Destanlar ise toplumun hayal gücüyle yaratılmış, temelinde tarihi vakaların teşekkülü ve efsanelerin varlığı ile vuku bulmuş ürünlerdir. Sözlü edebiyatın mahsulü olan destanlar; sadece tarihsel olguları

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi (Türkiye-Kayseri), E-posta: krkyahatice@gmail.com / ORCID ID:0000-0002-0706-4408.

kurmaca gerçeklikle vermez, toplumun psikolojisi konusunda da bir takım ipuçları verir. XI. Yüzyılda destanların yerini almaya başlayan Halk Hikâyesi kavramı ise yine destanlar gibi oluşmaktadır. Halk hikâyeleri, biçim, üslup ve konu babında olan bir takım nüanslar sonucunda destandan ayrılmaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri de Halk Hikâyesi olup bu konudaki en önemli eserdir.

Alman bilim adamı *Friedrich*² tarafından 1815’ te keşfedilen Dede Korkut Kitabı, hem Türk kültür tarihi için hem de İslamiyet öncesi Türk yaşamı ile İslamî dönem arasında geçişleri de gözlemleyebildiğimiz önemli bir eserdir. Bu kitabın üzerine Muharrem Ergin, Orhan Şaik Gökyay gibi birçok bilim insanı tarafından araştırmalar yapılmıştır. Dede Korkut’un üç nüshası bulunmaktadır. Dede Korkut destanlarının bu zamana kadar bilinen ilk nüshası Dresden Nüshası (1815) olup diğeri Vatikan Nüshası (1952)’dir. Son nüshası ise yakın zamanda keşfedilmiş olan Türkistan Nüshası (2019)’dır.

Dede Korkut Kitabı’nın tam adı ***Kitab-ı Dedem Korkud Ala Lisan-ı Taife-i Oğuzan***’dır. Bu çalışmada Dede Korkut hikâyelerini manzumlaşmış şekliyle yeniden düzenleyen Kenan Çarboğa³’ nın *Korkutname* adlı eseri ele alınacaktır.

Destanlar manzum eserlerdir. Ancak Dede Korkut Halk Hikâyeleri manzum ve mensur olarak nakledilmiştir. Sözlü edebiyatın en nadide parçalarından biri olan bu destansı hikâyeler 16. Yüzyıl da yazıya geçirildiği düşünülmektedir. Bu eser İslamiyet’e geçişteki sancılı dönemin ürünüdür. Dede Korkut’ un önemini Mehmet Fuat Köprülü şu sözleriyle vurgulamıştır (*Akt. Sakaoglu, 1998, s. 213*); “*Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut’u diğer*

² 1 Heinrich Friedrich von Diez (1751-1817) e ait bir makalede ilk kez bahsedilmiştir.

³ Sivas Üniversitesi Türk Dünyası Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Başkanı ve şairdir.

özüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar. Dede Korkut Hikâyeleri yeni bulunan nüshayla birlikte toplamda 13 hikâyeden oluşmaktadır. Bunlar:

1. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı
2. Salur Kazan' ın Evinin Yağmalanması Destanı
3. Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Destanı
4. Kazan Bey' in Oğlu Uruz Bey' in Esir Düştüğü Destanı
5. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Destanı
6. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Destanı
7. Kazılık Koca Oğlu Yigenek Destanı
8. Basat' ın Depegöz'ü Öldürdüğü Destanı
9. Begil Oğlu Emren'in Destanı
10. Uşun Koca Oğlu Segrek' in Destanı
11. Salur Kazan' ın Oğlu Uruz' un Tutsaklıktan Çıkarıldığı Destan
12. İç Oğuza Taş Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Destan
13. Salur Kazan' ın Ejderhayı Öldürmesi Destanı

Resim 1: Sayfa 602

Çalışmanın asıl konusunu teşkil eden *Korkutname* adlı eser, hece ölçüsüyle yazılmış beyit, dörtlük ve bentlere yer verilmiş bir eserdir. Dili yalın ve açıktır. Kafiye ve redif gibi unsurlardan yararlanarak şiirin ahengini oluşturmuş, asonans ve aliterasyonlarla da bu ahengi kuvvetlendirmiştir. Genel manada hece sayılarında bir bütünlük olmamasıyla birlikte bu düzensizlik okuyucuyu tek düzelikten kurtarmıştır. Ancak 8' li hece ölçüsüyle verilen bir parçadan sonra aniden 15 hece sayılı bir parçaya geçilmesi okuru zorlamakta olduğu da belirtilmelidir. *Korkutname*'de Dede Korkut

Hikâyelerinden on iki tanesi ele alınmıştır. Kitaptaki başlıklar şu şekildedir:

1. *Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu (s.19-61)*
2. *Salur Kazan' ın Evinin Yağmalandığı Boyu (s.61-117)*

3. *Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek Boyu (s.117-253)*
4. *Kazan Bey'in Oğlu Uruz' un Tutsak Olduğu Boyu (s.253-325)*
5. *Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu (s.325-355)*
6. *Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu (s. 355-419)*
7. *Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu (s.419- 445)*
8. *Basat'in Tepegöz' ü Öldürdüğü Boyu (s. 445-487)*
9. *Begil oğlu Emren'in Boyu (s.487-523)*
10. *Uşun Koca oğlu Seğrek Boyu (s. 523-563)*
11. *Salur Kazan'ın Tutsak Olup Oğlu Uruz' un Çıkardığı Boyu (s. 563- 603)*
12. *İç Oğuz Dış Oğuz Asi Olup Beyrek' in Öldüğü Boyu (s. 603-634)*

Söz konusu kitap, Doç. Dr. Bilal Çakıcı' nın editörlüğünde hazırlanmış olup içerisine çeşitli ressamların resimlerine yer verilmesiyle de renk katılmıştır. Ressamların Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Türkiye ve Başkurdistan' dan oldukları da belirtilmelidir. Bu ressamların Dede Korkut etrafında birleşmeleri bile Türk Dünyası için bir birlik mesajıdır.

TÜRKSOY tarafından yayımlanan bu kitap, 647 sayfa olan hacimli bir eserdir. Kapağında

Resim 2: Sayfa 438

hayat ağacı altında oturan, elinde kopuz olan Dede Korkut resmi bulunmaktadır.

İlk başta içindekiler bölümü verilmiştir. İçindekiler bölümünden sonra Sunuş yazıları verilmiş olup bu yazılar Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy ve TÜRKSOY genel sekreteri Düsen Kaseinov tarafından yazılmıştır. Sunuş yazılarından sonra Önsöz verilmiş olup Dede Korkut' un Türk Dünyası için önemi hatırlatılmıştır. Sunuş yazılarıyla da gerek şaire destek verilmiş gerekse de bu kitabın değeri gözler önüne serilmiştir. Önsöz'den sonra Mukaddime bölümü başlamıştır (s.1-19). Mukaddimenin önsöz anlamına gelmekte olduğu da belirtilmelidir. Bu bölümle

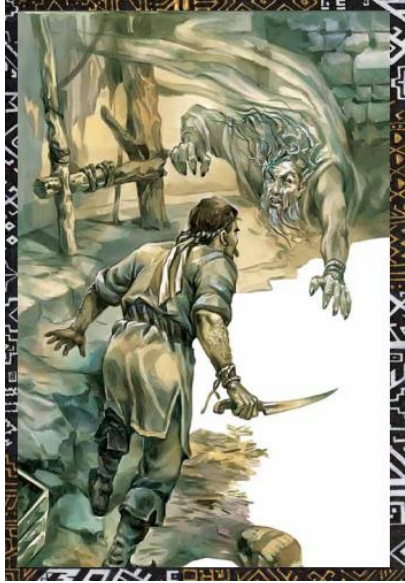
hikâyelere zemin hazırlanmıştır. Bu bölümde kitaba adı verilen Dede Korkut/ Korkut Ata tanıtılmıştır. Mukaddime “Rahman ve Rahim olan/ Yaradan'ın adıyla/ “Ol!” emriyle âlemi /

Var edenin adıyla (Çarboğa, 2021, s. 1)” diye başlamaktadır. Ve bu bölüm, kadın tiplerinin değerlendirilmesiyle de son bulunmuştur (Bekki, 2015, s. 7).

Muharrem Ergin’ e göre Mukaddime bölümü kitaba sonradan eklenmiştir. Bölümde doğrudan Dede Korkut tanıtılmış ve Dede Korkut, hikâyelerin sonunda çıkıp soy soylayıp boy boylayandır. Oğuzların sorunlarına çözüm bulan yegâne kişidir.

Muharrem Ergin ‘ in Dede Korkut Kitabında verilen Duha Koca Oğlu Delü Dumrul Destanı şu şekilde başlamaktadır (Ergin, 2009, s. 11):

“Oğuzda Duha Koca Oğlu Delü Dumrul adlı bir yiğit bir kuru çayın üzerine bir köprü yaptırıp geçenden otuz üç akçe, geçmeyenden döve döve kırk akçe almış. Bunu benimle kim

savaşabilir şeklinde bir kabadayılık ve zorbalık olarak yapar, yiğitlikle şanınun Rum’ a, Şam’ a gitmesini istemiş.”

Korkutname ‘ de Duha Koca oğlu Deli Dumrul Boyu şu şekilde başlamaktadır (Çarboğa, 2021, s. 325)

“Bir zamanlar Oğuz'da Beyler, hanlar Oğuz'da Tek bir beden gibiydi Cümle canlar Oğuz'da...

Resim 3 : Sayfa 324

*Erleri kurt bakışlı
Kızıl şimşek çakaşlı
Kızı Ceylan sekişli
Soylu kanlar Oğuz'da...*

*Duha Koca denilen bir beyin oğlu vardı
Deli Dumrul derlerdi, gönlüne dünyada dardı*

*Bir köprü kurdurmuştu kuru çayın üstüne
Haraç keser olmuştu düşmanına, dostuna,*

*Köprüsünden geçenden otuz üç akçe gelir
Geçmeyenden döverek zorla kırk akçe alır...”*

Kitapta toplam 12 hikâyeye yer verilmiş olup bunlar tamamen nazım üslubuyla kaleme alınıp destan geleneği yaşatılmıştır. *Korkutname*' de Boğaç Han, Deli Dumrul, Yegenek, Beyrek, Uruz, Kan Turalı gibi Oğuz beylerinin yaşadıkları olaylar şairane üslupla anlatılmıştır. Çarboğa, milli ölçümüz olan heceyi başarılı bir şekilde şiirlere uygulamış olup geleneği devam ettirmiştir.

Sonuç

Türk değerlerinin ortak miraslarından olan Dede Korkut, gerçek manada Türk gelenek-göreneklerini yansıtmaktadır. Çarboğa, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığınca Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcısı olarak kabul edilebilir. Çarboğa' nın halk şairi kimliğinin konuşturulduğu *Korkutname* kitabı, gerek üslup gerekse de milli değerleri yansıtması ve koruyup hatırlatması babında önemli bir eserdir. Orijinal metinde nazım-nesir karışık olan bu parçaları Çarboğa, hece ölçüsünü kullanarak tamamen şiir olarak yeniden yorumlamıştır. Ulusal değerlerin taşıyıcısı niteliğinde olan şairin bu eseri son derece başarılıdır.

Kaynakça

- Bayram, D. (2016). *Felsefeyi Anadolu'da Yeniden Yurtlandırmak - Dede Korkut Hikâyelerinin Felsefi*. Çorum: Hitit Üniversitesi.
- Bekki, S. (2015). Dedem Korkut Kitabının Mukaddimesi ile Boylar Arasındaki Organik Bağ. *Milli Folklor Dergisi*, 27(107), 5-13.
- Çarboğa, K. (2021). *Korkutname*. Ankara: Türksoy.
- Ergin, M. (2009). *Dede Korkut Kitabı I- Giriş- Metin- Tıpkıbasım-*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1998). *Dede Korkut Kitabı I-II (İncelemeler, Derlemeler, Aktarmalar)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları.